

Бібліотеки Закарпаття: здобутки та нові напрями діяльності

*Матеріали “круглого столу”,
присвяченого 70-річчю
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка*

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. Ф. ПОТУШНЯКА

Бібліотеки Закарпаття: здобутки та нові напрями діяльності

матеріали “круглого столу”,
присвяченого 70-річчю Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Ужгород . Видавництво В. Падяка . 2015

УДК 027:022(477.87)
ББК 78.34(4УКР-4ЗАК)
Б 59

Збірник матеріалів “круглого столу” містить статті працівників публічних бібліотек Закарпаття різних рівнів та бібліотек вищих навчальних закладів різного ступеня. В статтях відзначаються певні здобутки книгозбірень за останнє п’ятиріччя та визначаються нові напрями роботи, відповідно до вимог сьогодення.

В обговоренні проблем бібліотек Закарпаття взяли участь генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України, начальник та головний спеціаліст управління культури Закарпатської облдержадміністрації.

Видання доповнено короткими довідками про публічні бібліотеки всіх районів Закарпаття, їх історію та сьогодення, розділом “Від шанувальників з багаторічним читацьким стажем”, а також ілюстровано фотофактами з життя бібліотек області.

Укладач: Л. З. Григаш

Головний редактор: Н. М. Панчук

Випусковий редактор: Л. О. Падяк

Фотографії: А. М. Біган, В. О. Грігаш, М. В. Грігаш,

С. В. Коваленко, Н. М. Яблонська

Відповідальна за випуск: О. А. Канюка

ЗМІСТ

Доповіді „круглого столу” „Бібліотеки Закарпаття: здобутки та нові напрями діяльності”

- Бібліотека як складова сучасного інформаційного простору** 9
Глеба Ю. Ф., начальник управління культури Закарпатської облдержадміністрації

- Публічні бібліотеки як культурно-освітні центри громад** 10
Вилегжаніна Т. І., генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України, заслужений працівник культури України

- Бібліотечна справа: основні аспекти управлінської діяльності** 15
Дурунда О. С., головний спеціаліст управління культури облдержадміністрації

- Публічні бібліотеки Закарпаття: виклики сучасності** 20
Канюка О. А., директор Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

- Виховуємо юних патріотів України разом** 33
Чіка В. Д., директор Закарпатської обласної бібліотеки для дітей та юнацтва, заслужений працівник культури України

Наукова бібліотека Ужгородського національного університету в умовах інформаційного суспільства
Медведь М. М., директор Наукової бібліотеки УжНУ

37

Інтерактивний простір сучасної бібліотеки як засіб залучення населення до читання

40

Дзуровчик О. М., заступник директора з наукової роботи Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Проектна діяльність бібліотек Закарпаття

43

Ковальчук Г. К., заступник директора з інформатизації Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Наукова бібліотека Ужгородського національного університету: віхи історії

47

Воробець В. В., заступник директора Наукової бібліотеки УжНУ ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

Туряниця Н. Ю., заступник директора з інформаційних технологій Наукової бібліотеки УжНУ

Єднає книга. Всеукраїнська акція “Українська молодь читає”

50

Вудмаска Т. М., заступник директора з питань обслуговування юнацтва ЗОДЮБ

Моніторинг суспільної думки щодо ролі і місця бібліотеки в житті ужгородців

55

Лехцер В. Г., головний бібліотекар науково-методичного відділу
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Бібліотеки області: рух підтримки української армії та вимушено переміщених осіб в умовах воєнної загрози

59

Січ О.І. завідувачка науково-методичного відділу
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Інформаційно-бібліотечний сервіс як основа зростання іміджу бібліотеки у громаді

64

Вашкеба К. Г., директор Виноградівської районної ЦБС

Модернізація діяльності бібліотек: орієнтація на вирішення суспільно значущих проблем

67

Стадник О.А., директор Мукачівської міської ЦБС,
Кавалер ордена Княгині Ольги III ст.

Забезпечення збереження пам'яті народу для майбутніх поколінь (бібліографічна діяльність Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка)

71

Бадида М. Б., головний бібліограф відділу наукової інформації та бібліографії Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Сучасна бібліотека: змінюємо формат, створюємо новий образ

74

Напуда Є. Ю., головний бібліограф відділу обслуговування Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

**Організація нових бібліотечних послуг в бібліотеках
для дітей**

77

Ленарт Л. М., заступник директора з питань обслуговування дітей
Ужгородської міської ЦБС

**Фонд Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка: формування
та організація**

79

Веселовська І.І., завідувачка відділу формування фондів
Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

**Власні електронні бази даних: проблеми створення
та використання**

83

Яблонська Н. М., завідувачка відділу інформаційних технологій та
електронних ресурсів Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка

Сільська бібліотека: орієнтир – на громаду

86

Молнар М. Г., завідувачка бібліотеки-філії с. Нове Село
Виноградівської районної ЦБС

**Інноваційні форми роботи бібліотеки Ужгородського
коледжу культури і мистецтв**

88

Лукеча Е.Ю., провідний бібліотекар, керівник бібліотеки
Ужгородського коледжу культури і мистецтв

**Бібліотека як посередник діалогу в поліетнічному
середовищі громади**

91

Ключкей І.С., директор Тячівської районної ЦБС

Погляд у минуле, вектор у майбутнє (з практики роботи відділу художньої літератури Закарпатської ОУНБ ім. Ф.Потушняка) 94

Шляхта О.С., завідувачка відділу художньої літератури Закарпатської ОУНБ ім.Ф.Потушняка

Формування колективу як запорука досягнення успіху в діяльності бібліотеки 98

Григаш Л.З., учений секретар Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка, заслужений працівник культури України

Рекомендації “круглого столу” 105

**Від шанувальників
з багаторічним читацьким стажем**

Оповідь бібліотечної берези (Історія докомп’ютерної доби) 115

Надія Панчук, читач бібліотеки з 1965 року

Закарпатській ОУНБ ім. Ф.Потушняка 118

Наталя Дяченко, журналіст, читач і друг бібліотеки

Про морську глибину, дивнії перли та місце, де їх можна знайти 123

Осип Лобода, журналіст, читач і прихильник бібліотекарів

Довідково про публічні бібліотеки Закарпаття 126

Б59 **Бібліотеки Закарпаття: здобутки та нові напрями діяльності** : матеріали “круглого столу”, присвяч. 70-річчю Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка [Текст] / Упр. культури Закарпат. облдержадмін. ; Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка; уклад. : Л. З. Григаш ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2015. – 158 с. : іл.

ISBN 978-966-387-105-9

Збірник матеріалів “круглого столу” містить статті працівників публічних бібліотек Закарпаття різних рівнів та бібліотек вищих навчальних закладів різного ступеня. В статтях відзначаються певні здобутки книгозбірень за останнє п'ятиріччя та визначаються нові напрями роботи, відповідно до вимог сьогодення.

В обговоренні проблем бібліотек Закарпаття взяли участь генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України, начальник та головний спеціаліст управління культури Закарпатської облдержадміністрації.

Видання доповнено короткими довідками про публічні бібліотеки всіх районів Закарпаття, їх історію та сьогодення, розділом “Від шанувальників з багаторічним читацьким стажем”, а також ілюстровано фотофактами з життя бібліотек області.

УДК 027:022(477.87)
ББК 78.34(4УКР-43АК)

Наукова бібліотека Ужгородського національного університету в умовах інформаційного суспільства

Медведь М. М.,

директор Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, канд. філол. наук

У статті розкривається інноваційний розвиток Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету в умовах інформатизації суспільства. Характеризуються пріоритети в роботі з впровадження новітніх комп'ютерних технологій в бібліотечні процеси університетської книгозбірні за період 2013–2015 рр.

Ключові слова: Наукова бібліотека Ужгородського національного університету, електронна бібліотека, університетський репозитарій, інновації, електронний каталог бібліотеки.

Як відомо, у сучасних умовах глобалізації бібліотеки активно долучаються до формування інформаційного суспільства. Наукова бібліотека Ужгородського національного університету активно входить в цей процес, взявши за основу перехід від традиційних парадигм обслуговування до ролі посередника поширення інформації до користувачів. Відкриття електронного доступу власної інформаційної продукції, основою яких є аналоги паперових одиниць фондів, практично підтверджуються вектором розвитку інформаційно-аналітичної діяльності університетської книгозбірні, який базується на запитах сучасних користувачів бібліотеки. Пріоритет отримує ефективне використання наукових напрацювань викладачів університету. Одне з головних завдань найбільшої книгозбірні краю став прискорений механізм пошуку, відбору потрібної інформації.

Сучасний користувач перебуває у просторі інформації, що рухається багатьма каналами. Успіх його діяльності залежить від компетентності, пов'язаної зі створенням та споживанням текстів у різних форматах, серед яких є і візуальний, адже традиційне читання переживає кризу [3; 20].

Інноваційні перетворення бібліотеки Ужгородського національного університету торкаються всіх напрямів її роботи, а гарантом успіху є використання новітніх інформаційних технологій. Створення власних електронних ресурсів визначено в таких критеріях:

- власні бази даних;
- створення цифрових аналогів друкованих видань;
- наповнення депозитарію УжНУ;
- електронні образи друкованих видань.

До категорії створення власних баз даних університетської бібліотеки, в першу чергу, можна віднести створення електронної бібліотеки УжНУ, інтенсивне наповнення якої розпочалось у 2013 році. Функції електронної бібліотеки – формування, зберігання та ефективне використання різноманітних колекцій цифрових ресурсів. Мета електронної бібліотеки УжНУ – вільний доступ у бібліотечній мережі, з подальшим відкриттям доступу в мережі університету. Крім електронних повнотекстових документів у електронну бібліотеку також увійшли мультимедійні документи. Нагромадження матеріалів здійснюється за певної предметної області, але основу яких чітко визначено: наукові, навчальні та методичні групування. Всі матеріали поділяються на власне університетські, до яких віднесено напрацювання викладачів Ужгородського національного університету та придбані електронні ресурси.

Наукова бібліотека Ужгородського національного університету є вагомим структурним підрозділом вузу. Крім основного свого завдання – надавати допомогу навчальному процесу та підготовці майбутніх спеціалістів, бібліотека займається власними науковими дослідженнями, основу яких складають бібліографічні показники. У 2014 році бібліотека відкрила вільний інтернет-доступ до шести бібліографічних показників, які вийшли в світ за останні роки.

На сайті бібліотеки розміщено електронний архів наукових вісників Ужгородського університету, який вміщує в собі всі серії, видані університетом з періоду його заснування. Особливий інтерес відвідувачів сайту викликає окремо заархівована електронна колекція „Наукові записки Ужгородського державного університету”, що вийшли в світ за період з 1947 по 1963 роки. Колекція розпочинається з повнотекстового, ідентичного паперовому, першого випуску наукового збірника 1947 року видання. Вся колекція нараховує 50 випусків збірників університету (станом на вересень місяць 2015 року відкрито у вільний доступ 26 випусків).

З 2015 року Наукова бібліотека УжНУ відкрила для студентів та викладачів свого вузу нову послугу Інтернет–послугу на сайті www.culonline.com.ua Ця послуга являє собою електронний доступ до великої кількості книг online- бібліотеки, якою цілком легітимно може користуватися кожен студент чи викладач Ужгородського національного університету. Це понад 800 найпопулярніших видань за різноманітною тематикою: аудит, бухгалтерський, кадровий облік, фінанси, економіка, менеджмент, маркетинг, правова література, гуманітарні науки, природничі та технічні науки та ін. Протягом передплаченого періоду користувач безкоштовно отримує доступ (його надає бібліотека університету) до електронних книг, які вже вийшли чи продовжують виходити у видавництві „Центр навчальної літератури”. У середньому видавництво поповнює online- бібліотеку 10 назвами книг на місяць, тобто доступ до текстів нових видань надається до виходу їх друком. Започаткована цьогоріч передплата online-бібліотеки має значні переваги: від 40% меншої вартості порівняно з паперовими варіантами книг до чудової можливості поповнення електронної бібліотеки та швидким доступом до книг.

Останнім часом на сайті бібліотеки (libuzhnu.brinkster.net) відкрито доступ до віртуальних виставок. До прикладу, „Шевченкіана на сторінках періодичних видань Підкарпатської Русі: із фондів Наукової бібліотеки УжНУ”. Особливу увагу віртуального користувача звернуто на один із часописів „Пчолка”, який виходив з 1923 по 1932 роки, головний редактором якого був – Августин Волошин. Видавався часопис в Ужгороді товариством „Просвіта”, матеріал у часописах подавався народною мовою.

Цього року бібліотека долучилася до наповнення електронного репозитарію ДВНЗ УжНУ (dspace.uzhnu.edu.ua). Він являє собою створення єдиного електронного архіву результатів науково-дослідної роботи, статей, методичних розробок викладачів та науковців університету, навчальних кваліфікаційних робіт студентів для їх централізованого зберігання й надання відкритого доступу до них світовій академічній спільноті. Наявність такого репозитарію суттєво впливає на світовий рейтинг інтернет-присутності вишу (Webometrics, фактор OPENNESS). Наукові статті, розміщені науковцями у відкритому доступі, цитують набагато частіше, ніж статті з традиційних друкованих журналів і періодичних видань. Завдяки самоархівуванню рейтинг цитування робіт автора в більшості галузей науки зростає як мінімум удвічі [1].

Значний відсоток наповнення електронного репозитарію здійснює Наукова бібліотека. Станом на вересень місяць 2015 року бібліотекою завантажено понад 2600 статей з вісників, науково-технічних збірників, журналів, матеріали конференцій ДВНЗ „УжНУ” та ін. Це складає близько 70 відсотків від загалу наповнення репозитарію.

Загальновідомо, що ефективність наукових досліджень значною мірою залежить від ступеня розвитку системи наукової комунікації. Важливим джерелом у системі наукової комунікації, її найбільш успішним та вдалим засобом є науковий журнал [2;3].

Бібліотека Ужгородського університету серед пріоритетів інноваційної діяльності активно пропонує користувачам мережі Інтернет новинку комунікації – доступ до повнотекстової бази „Наукова періодика УжНУ”. Відкриття нового ресурсу для читацького загалу викликано підвищеним інтересом користувачів до достовірних і якісних публікацій. Цей ресурс представлено науковими журналами „Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства”, „Карпатика” (реферативне фахове видання в галузі історичних наук), „Сучасні дослідження з англійської філології” та ін.

Важливим кроком у розвиток інформатизації бібліотеки стало створення електронного каталогу бібліотечного фонду Наукової бібліотеки. Сьогодні це близько 200 тисяч назв з півтора-мільйонного фонду бібліотеки.

Електронний каталог представляє собою об'єднану тематичними характеристиками базу, що виконує фондовідображальну, інформаційно-пошукову, довідкову та ряд інших функцій.

У 2015 році електронний каталог доповнила бібліографічна база дисертаційних робіт, захищених науковцями в спеціалізованих радах Ужгородського університету протягом 70 років існування університету. Незабаром база дисертаційних робіт стане відкритою для перегляду її віртуальними користувачами і це стане основою в пошуку відомостей про дослідження і спрямує користувача саме до Наукової бібліотеки УжНУ, визначаючи попередні умови доступу до паперових варіантів досліджень. Віднесений до категорії класичних університетів України, Ужгородський національний університет включений до переліку освітніх установ на отримання обов'язкового примірника авторефератів дисертацій на здобуття наукових ступенів. Саме тому електронний каталог авторефератів поповнюється щоденно і на сьогодні складає понад 50 тисяч назв.

Електронний каталог бібліотеки нараховує 187487 записів, з них:

описи книг – 112 230 записів

описи статей – 16 750 записів

описи періодичних видань – 3 919

описи електронних документів – 165

описи дисертаційних досліджень – 752

описи авторефератів – 50 363

Поряд із впровадженням інноваційних технологій в роботу Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, особлива увага працівниками бібліотеки приділяється питанням збереження бібліотечних фондів. У комплексі проблем збереження фондів основою стало збереження книжкових та рукописних пам'яток. Фонд відділу стародруків та рідкісних видань Наукової бібліотеки УжНУ – унікальне зібрання рукописних та друкованих пам'яток XV–XIX ст. Загальний фонд відділу складає 20576 одиниць зберігання. Колекція рукописних книг НБ УжНУ складає 559 примірників. Враховуючи культурно-історичну значимість значної частини своїх фондів, керівництво бібліотеки винесло на розгляд Вченої ради університету пропозицію клопотання перед Міністерством освіти і науки України щодо включення колекції інкунабул та колекції рукописних книг до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання. Позитивний відгук щодо доцільності цієї процедури підтверджено Національною Академією наук України, Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського. Саме це стане подальшим поштовхом до реставраційних робіт унікальних пам'яток культури та створення фондів цифрових страхових копій унікальних книжок, рукописів.

Для Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету розпочався новий етап розвитку, який співпав з реалізацією концепції інформатизації бібліотек України та створенням інтегрованих науково-інформаційних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Дубів, О. В. Створення єдиного електронного репозитарію (сховища) наукових публікацій УжНУ– Режим доступу : https://drive.google.com/a/uzhnu.edu.ua/file/d/0B3PCJW2f_a7jRW1ibTh4bnFrUVk/view
2. Симоненко, Т. Проект «відкритого доступу» – портал «Наукова періодика України» / Тетяна Симоненко // Бібліотечний вісник. – 2009. – №1. – С. 3–6.
3. Соколов А. В. Книжность. Интернет. Интеллигентность / А. В. Соколов // Библиотековедение. – 2010. – № 4. – С. 20.